

การพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก
ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์*

The Development of the Buddhist Quality of Life
in New Mexico, USA According to Buddhist Ethics

พระมหาวิโรฒ ปภาโส (วิโรฒ มณีวงศ์), พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต (สุกัญญา ฮาดปักดี),
จรัส สีกา และชินนภัทร ปัญญาชีวก
Phramaha Viroch Paphaso (Viroch Maneewong), Phrarajpattanavajrabundit (Sukanya Hadpagdee),
Jaras Leeka and Chinnaphat Panyacheevaphak
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pmviroch2654@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา 3) นำเสนอการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

- พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักคำสอนในพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการประพฤติของมนุษย์ รวมถึงเกณฑ์การตัดสินความดี ชั่ว สิ่งที่ควรกระทำ และไม่ควรทำ และหลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมาเป็นเครื่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย หลักไตรสิกขา 3 และหลักภาวนา 4 เมื่อนำหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้ง 2 อย่างนี้มาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตจะทำให้บรรลุถึงความสุขในระดับโลกียะ และโลกุตระ
- สภาพปัญหาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ 1) ความแตกต่าง 2) ความไม่เท่าเทียม 3) ที่อยู่อาศัย 4) ปัญหาส่วนตัว สังเคราะห์ได้ดังนี้ ข้อที่ 1-2 เป็นปัญหาทางสังคม ข้อที่ 3 เป็นปัญหาทางกาย ข้อที่ 4 เป็นปัญหาทางจิต-ปัญญา จึงเป็นสาเหตุทำให้คุณภาพชีวิตไม่สมบูรณ์จึงพัฒนาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์

*ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2567
Received: July 18, 2024; Revised: December 15, 2024; Accepted: December 22, 2024

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ พบว่า 1) ด้านกาย ต้องพัฒนาด้วยหลักศีล เพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพดี 2) ด้านจิต พัฒนาด้วยสมาธิ เพื่อให้จิตมีสุขภาวะทางอารมณ์ที่ดี 3) ด้านปัญญา ใช้หลักปัญญาภาวนาด้วยรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ 4) ด้านสังคม ใช้หลักกายภาวนา และ สीलภาวนา ด้วยการมีความเกื้อกูลต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม จนกลายเป็นสังคมสวัสดิการผลของการพัฒนา จะทำให้บุคคลนั้นเป็นมนุษย์ที่มีกาย ศีล จิต และปัญญาที่พัฒนาแล้ว ทำให้มีความสุขทางกาย และใจ

คำสำคัญ: การพัฒนา; คุณภาพชีวิต; ชาวพุทธ; รัฐนิวเม็กซิโก; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Buddhist ethical principles for quality-of-life improvement; 2) to examine the quality-of-life of Buddhists in New Mexico, USA; 3) to present the improvement of the quality-of-life of Buddhists in New Mexico, USA, through Buddhist ethics. This qualitative study explores information from the Tipitaka, relevant documents, and research, with key informants consisting of 30 individuals/monks. Data is analyzed descriptively using inductive methods.

The results revealed that:

1. Buddhist ethics are teachings in Buddhism concerning human conduct, criteria for determining good and evil, and what should or should not be done. The ethical principles used for improving the quality of life include the threefold training (Tisikkhā) and the four types of meditation (Bhāvanā). Applying these principles to improve the quality of life leads to both mundane and transcendent happiness.

2. Four quality of life issues identified include: (1) differences, (2) inequality, (3) housing, and (4) personal problems. The synthesis shows that issues 1-2 are social problems, issue 3 is a physical problem, and issue 4 is a mental-intellectual problem. These issues cause incomplete quality-of-life, necessitating development through Buddhist ethics.

3. Quality of life improvement through Buddhist ethics reveals that: (1) Physical Aspect: developing through moral precepts (Sīla) promotes good health. (2) Mental Aspect: developing through meditation (Samādhi) fosters emotional well-being. (3) Intellectual Aspect: developing through wisdom meditation (Paññā Bhāvanā) enhances understanding of impermanence based on the Three Characteristics (Tilakkhaṇa). (4) Social Aspect:

developing through physical meditation (Kāya Bhāvanā) and moral precepts (Sīla Bhāvanā) fosters compassion towards society and the environment, creating a welfare society. The results of this development make an individual a fully developed person with body, morality, mind, and wisdom, leading to physical and mental well-being.

Keywords: development; quality of life; Buddhists; New Mexico; Buddhist ethics

1. บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา มนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงชีวิตที่ไม่เพียงแต่มีปัจจัยพื้นฐานเพียงพอ แต่ยังรวมถึงการมีสุขภาพที่ดี ความสุขทางใจ และความเป็นอยู่ที่ดีในทุกด้าน การแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนี้เองที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้มนุษย์รวมกลุ่มกันเป็นสังคม และก่อให้เกิดการพัฒนาในหลากหลายมิติการที่มนุษย์เลือกที่จะอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น ไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ แต่เป็นผลมาจากความต้องการพื้นฐานในการมีชีวิตที่ดีขึ้น การอยู่ร่วมกันในสังคมช่วยให้มนุษย์ได้รับความปลอดภัยจากภัยคุกคามต่างๆ ทั้งจากธรรมชาติ และจากมนุษย์ด้วยกันเอง นอกจากนี้ สังคมยังเป็นแหล่งที่มนุษย์สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และวัฒนธรรม ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนา และความเจริญก้าวหน้า แนวคิดการพัฒนาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา จากเดิมที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ปัจจุบันได้ขยายขอบเขตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของ

ประชาชนทุกคน แม้ว่าการพัฒนาจะมีความสำคัญ แต่ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายมากมาย เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายเหล่านี้ก็เปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรม และแนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 44-45)

แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตและการพัฒนาดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นสิ่งที่ผูกพันกันอย่างแยกไม่ออก เพราะการแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้นเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาสังคมในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน การพัฒนาก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ภาคเอกชน หรือประชาชนเอง ซึ่งมีนักคิดตะวันตกได้เสนอมุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับเหตุผลที่มนุษย์รวมตัวกันเป็นสังคม บางกลุ่มเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นต้องการที่จะร่วมมือกันและสร้างสังคมที่ดีขึ้น ในขณะที่นักคิดบางคน เช่น ทอมัส

ฮอบส์ มีความเห็นว่า มนุษย์นั้นมีธรรมชาติที่ชั่วร้าย และการรวมกลุ่มกันเป็นสังคมเกิดขึ้นเพื่อป้องกันอันตรายจากผู้อื่น แม้จะมีความเห็นที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองฝ่ายก็เห็นพ้องกันว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ เพียงแต่ปัจจัยที่ผลักดันให้มนุษย์เข้าสู่สังคมนั้นแตกต่างกันไป (อนุชาติ พวงสำลี และคณะ, 2539, หน้า 42)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ประเทศไทยต้องเผชิญในยุคของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทั้งในระดับโลก และระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านประชากรศาสตร์ที่เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงาน และผลิตภาพต่ำ รวมถึงปัญหาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่ยังไม่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และแผนพัฒนาฉบับนี้ได้รับรู้ถึงความจำเป็นในการเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่สั่งสมมานาน เช่น ปัญหาคุณภาพแรงงานต่ำ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และประสิทธิภาพของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังไม่ดีเพียงพอ นอกจากนี้ ยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ตั้งแต่เด็กปฐมวัย เพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับอนาคตของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากแผนการพัฒนาดังกล่าวมานี้ทำให้พบว่า การพัฒนามนุษย์ในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่

การสร้างทรัพยากรมนุษย์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาได้นำเสนอมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพภายในของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แห่งมนุษยธรรม และความสุขที่แท้จริง เพราะพระพุทธศาสนามองว่า มนุษย์เป็นทั้งผู้สร้างและผู้ถูกสร้าง ในฐานะผู้สร้าง มนุษย์มีอำนาจในการสร้างสรรค์คุณสมบัติที่ดีงามภายในตนเอง เช่น เมตตา กรุณา เป็นต้น ผ่านการฝึกฝนอบรมจิตใจ เพื่อกะทำในสิ่งที่ดีงาม และการพัฒนาปัญญาเพื่อการอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาคุณสมบัติภายในได้แล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น ส่วนความเป็นมนุษย์ ในฐานะผู้ถูกสร้าง มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก เช่น สังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิต ซึ่งล้วนมีส่วนในการหล่อหลอมบุคลิกภาพ และความคิดของมนุษย์ (พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, 2561, หน้า 25-35) จากแนวคิดดังกล่าวมานี้พบว่า ชาวพุทธที่อพยพมาอาศัยอยู่ในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างต้องเผชิญกับความท้าทาย และอุปสรรคมากมายในการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ สภาพแวดล้อมที่แตกต่างทางวัฒนธรรม และสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาในการปรับตัว และการเข้าสังคม ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางด้านแรงงาน และการเข้าถึงบริการสาธารณะก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในด้านปัญหาทางกายภาพ เช่น สภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสม และปัญหาในด้านจิตใจ

เช่น ความเหงา ความคิดถึงบ้าน ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ และสุขภาพของผู้ที่อพยพมา ซึ่งหากพิจารณาถึงปัญหาที่ชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโกเผชิญอยู่สามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาทางสังคม เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความไม่เท่าเทียม ปัญหาทางกาย เกี่ยวข้องกับสภาพที่อยู่อาศัย สุขภาพกายภาพ ปัญหาทางจิต เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิด อารมณ์ เช่น ความเหงา ความเครียด และปัญหาทางปัญญา เกี่ยวข้องกับความเข้าใจผิดในชีวิต และความทุกข์ เพื่อกำจัดปัญหาดังกล่าวมานี้ให้เบาบางและหมดไปควรนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะหลักไตรสิกขาจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก เนื่องจากการปฏิบัติตามศีลจะช่วยให้เกิดความสงบสุขภายใน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สมาธิช่วยให้จิตใจสงบ และมีสติในการดำเนินชีวิต ปัญญาช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของสิ่งต่างๆ และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ชาวพุทธสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ได้อย่างราบรื่น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในด้านกาย ใจ และสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540, หน้า 51)

จากสภาพปัญหาและความเป็นที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อหาคำตอบว่า ชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโกประเทศสหรัฐอเมริกามีปัญหาคุณภาพชีวิตในด้านใดบ้าง

และปัญหาคุณภาพชีวิตดังกล่าวได้รับการพัฒนาแก้ไขจากภาครัฐอย่างไร และเมื่อได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างถูกต้องด้วยนโยบายรัฐสวัสดิการแล้วคุณภาพชีวิตจะอยู่ดีมีสุขหรือไม่ และเมื่อได้นำหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ หลักไตรสิกขา 3 หลักภavana 4 มาเสริมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแล้วจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้คุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจดีขึ้น และเป็นในทิศทางที่พึงประสงค์ได้อย่างไร งานวิจัยนี้จะให้คำตอบกับคำถามต่างๆ เหล่านี้ได้เป็นอย่างดี และงานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ และเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจาก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน โดยเลือกชาวพุทธเชื้อชาติไทยสัญชาติอเมริกา และชาวพุทธ

เชื้อชาติลาตินอเมริกาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นผู้ที่มีการดำเนินชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณีของพระพุทธศาสนาเหมือนดังเช่นที่เคยปฏิบัติอยู่ในประเทศของตน และได้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน และครอบครัวจนประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 5 คน ชาวพุทธเชื้อชาติไทย จำนวน 10 คน ชาวพุทธเชื้อชาติลาตินอเมริกา จำนวน 10 คน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้ 1) เป็นชาวพุทธที่มีเชื้อไทย ลาตินอเมริกา และชาวพุทธที่มีเชื้อลาตินอเมริกาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา 2) เป็นอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความเต็มใจ 3) เป็นผู้สามารถ สื่อสาร การเรียนรู้ และการได้ยินเป็นปกติ 4) เป็นบุคคลที่มีสุขภาพทางด้านร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง 5) เป็นผู้ที่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ตลอดการทดลอง

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายวิดีโอและการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสร้างแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนในการการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา ความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการดังนี้ 1) นำหนังสือจากมหาวิทยาลัย ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย พระธรรมทูต จำนวน 5 รูป นักวิชาการ จำนวน 5 คน ชาวพุทธเชื้อชาติไทย ลาตินอเมริกา จำนวน 10 คน และชาวพุทธเชื้อชาติลาตินอเมริกาจำนวน 10 คน เพื่อขออนุญาตในการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย 2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมาย พบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป

จดบันทึก และการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

การตรวจตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า โดยการนำเอาข้อมูลที่ตรงกันมาการแปลความ การตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อได้ดังนี้

1. พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่ผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์เริ่มตั้งแต่พื้นเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตไปสู่ความดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขสมบูรณ์ที่สุด เพราะพุทธจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิต หรือความดีอันสูงสุด การเข้าถึงความดีงามสูงสุดจะต้องมีหลักปฏิบัติเพื่อเป็นการสร้างเหตุปัจจัยที่จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดนั้น เพราะเมื่อสร้างเหตุไว้ดีผลที่จะเกิดขึ้นก็จะเป็นผลดีที่สมควรแก่เหตุที่สร้างไว้ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นกัมมวาทะ กิริยวาทะ และวิริยวาทะ ได้กล่าวถึงการกระทำ และความเพียรว่าเป็นเบื้องต้นของความสำเร็จ ผลสำเร็จจะเกิดขึ้นด้วยการกระทำของเราเอง เพราะอุดมคติ

คือ สิ่งที่ดีที่สุดที่ชีวิตควรจะได้ ชีวิตธรรมดากับชีวิตในอุดมคตินั้นต่างกัน คนเราเกิดมาไม่ใช่เพื่อทำงานอย่างเดียวแต่ควรจะมา และมีชีวิตอยู่เพื่อจะได้ทำในสิ่งที่ดีที่สุดที่ชีวิตควรจะได้ไม่ใช่เพื่อจะรวย ไม่ใช่เพื่อเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือการอยู่ดีกินดี แต่ควรมีชีวิตอยู่เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือการพ้นทุกข์ และยังพบว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวิถีวัฒนธรรมที่ปัจจุบันเรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม” ในความหลากหลายดังกล่าวนี้จำเป็นที่จะต้องสร้างข้อตกลงเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หลักพุทธจริยศาสตร์จึงได้ถูกเลือกและข้อกำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักการปฏิบัติของคนในสังคม หลักพุทธจริยศาสตร์ดังกล่าวนี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติ และพฤติกรรมของคนในสังคม รวมถึงการใช้เป็นหลักในการส่งเสริมพฤติกรรม และพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ให้เข้าไปในทางที่ดีด้วยการไม่เบียดเบียน และผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกันในความแตกต่างได้อย่างไม่แตกแยก ส่วนหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโกประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความสมดุล คือ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ภาวนา 4 (กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา)

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเกิดจาก 1) ปัญหาด้านความแตกต่าง ที่เกิดจากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่การปรับตัว 2) ปัญหาด้านความไม่เท่าเทียม คือ การ

ถูกเอารัดเอาเปรียบทางด้านแรงงาน การได้รับบริการ 3) ปัญหาด้านความเป็นอยู่ที่ไม่สะดวก เช่น คนไทย-ลาวที่มาอาศัยอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างผิดกฎหมาย ทำให้ต้องแบกรับกับภาระที่เพิ่มขึ้น 4) ปัญหาส่วนตัว เช่น คิดถึงบ้าน ญาติพี่น้องที่ประเทศไทย เหนงา เครียด เป็นต้น และสภาพปัญหาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ 1) ความแตกต่าง 2) ความไม่เท่าเทียม 3) ที่อยู่อาศัย 4) ปัญหาส่วนตัวสามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้ ข้อที่ 1-2 เป็นปัญหาทางสังคม ข้อที่ 3 เป็นปัญหาทางกาย ข้อที่ 4 เป็นปัญหาทางจิต-ปัญญา จากสภาพปัญหาดังกล่าวมานี้ทำให้คุณภาพชีวิตของชาวพุทธมีความไม่สมบูรณ์ จึงนำไปสู่กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอย่างสมดุลใน 4 ด้าน คือ กาย จิต ปัญญา สังคม วิธีแก้ไขปัญหาคือกระบวนการของอริยสัจ 4 คือ รู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และผลที่เกิดจากการแก้ไขปัญหา ซึ่งการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ 2 หลัก คือ หลักไตรสิกขาและหลักภาวนา มาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหานี้ โดยมีเป้าหมายคือ การมีคุณภาพชีวิตที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และเป็นผู้ชีวิตที่มีความสุขต่อไป

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ สรุปได้ว่า 1) ด้านกาย ต้องพัฒนาด้วยหลักศีลเพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพดี 2) ด้านจิต พัฒนาด้วยสมาธิ เพื่อให้จิตมีสุขภาวะทางอารมณ์ที่ดี 3) ด้านปัญญา ใช้หลักปัญญาภาวนาด้วยรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ 4) ด้านสังคม ใช้หลักกายภาวนา และสืลภาวนา ด้วยการมีความเกื้อกูลต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม จนกลายเป็นสังคมสวัสดิการ ผลของการพัฒนาจะทำให้บุคคล

นั้นเป็นมนุษย์ที่มี กาย ศีล จิต และปัญญาที่พัฒนาแล้ว ทำให้มีความสุขทางกาย และใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องผ่านกระบวนการพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขาที่มีองค์ประกอบทั้งสามอย่างทำงานประสานเป็นอันเดียวกันนั้นจึงต้องรวมศีลทั้ง 2 ส่วนเป็นข้อเดียวทำให้สิกขามีเพียง 3 คือ ศีลสมาธิปัญญา เมื่อมนุษย์ได้รับการฝึกฝนด้วยกระบวนการพัฒนาไตรสิกขาแล้วจะเป็นมนุษย์ที่มีคุณสมบัติเป็นมนุษย์ที่พัฒนาแล้วใน 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ภาวีกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว (มีกายภาวนา) คือมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดีเริ่มแต่รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตาหู ฆูฟังเป็นต้นอย่างมีสติดูเป็นฟังเป็นให้ได้ปัญญาบริโภคปัจจัยและสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเทคโนโลยีอย่างฉลาดได้ผลตรงเต็มตามคุณค่า

3.2 ภาวีสีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว (มีศีลภาวนา) คือมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้วไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแวรภัยตั้งอยู่ในวินัยและมีอาชีพะที่สุจริตมีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูลสร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข

3.3 ภาวิจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว (มีจิตภาวนา) คือมีจิตในที่ฝึกอบรมดีแล้วสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิตคือประกอบด้วยคุณธรรมเช่นมีเมตตา กรุณาเอื้ออารีมีมุทิตามีความเคารพอ่อนโยน ซื่อสัตย์กตัญญูเป็นต้นสมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิตคือมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคงมีความเพียรพยายามกล้าหาญอดทนรับผิดชอบมีสติมีสมาธิเป็นต้นและสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิตคือมีจิตใจที่ร่าเริงเบิกบานสดชื่นเอิบอิม่องใส และสงบเป็นสุข

3.4 ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว คือรู้จักคิดรู้จักพิจารณารู้จักวินิจฉัยรู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัยมองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็นปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝงเป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทันโลก และชีวิตเป็นอิสระไร้ทุกข์ผู้มีภาวนาครบทั้ง 4 อย่าง เป็นภาวิตทั้ง 4 ด้านนี้แล้วโดยสมบูรณ์เรียกว่า ภาวิตัตตะ ได้แก่ผู้พัฒนาตนแล้วได้แก่พระอรหันต์

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ดังนี้

1. หลักพุทธจริยศาสตร์เป็นคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติของมนุษย์ที่แสดงออกทางกาย วาจา และใจ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับต้น ได้แก่ ศีล ใช้เป็นเครื่องมือการพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย และวาจา ให้มีความเป็นปกติหรือเป็นกายสุจริต และวจีสุจริตระดับกลาง ได้แก่กุศลกรรมบถ 10 เป็นเครื่องมือพัฒนาใจให้บริสุทธิ์เว้นจากมโนทุจริต และจริยศาสตร์ระดับสูง ได้แก่มรรคมีองค์ 8 เป็นเครื่องพัฒนาปัญญา นอกจากนี้หลักพุทธจริยศาสตร์ยังนำไปเป็นเครื่องพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระครูสุนทรชัยวัฒน์ (2555, หน้า 21) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท พบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ คือ

คำสอนของพระพุทธศาสนาว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิต มนุษย์ และกฎเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติมนุษย์ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี ความสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ประกอบด้วยทฤษฎีคือ หลักความรู้ธรรมชาติและการประพฤติปฏิบัติ ลักษณะของพุทธจริยศาสตร์มีสองประการ ได้แก่ อุดมการณ์ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมมนุษย์กับอุดมการณ์ที่จะทำให้เกิดความเป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบหรือมนุษย์ในอุดมคติ สารสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ คือ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำกุศลคือความดีให้พร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว เกณฑ์วินิจฉัยความดี-ชั่วตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ใช้เกณฑ์การตัดสินจากมูลเหตุของการกระทำ คือ เจตนาที่เป็นกุศล-อกุศลเป็นหลัก ใช้ผลของการกระทำ โดยพิจารณาจากการกระทำที่มีผลเป็นทุกข์-มีโทษหรือการกระทำที่ให้ผลเป็นสุข-มีคุณประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น ใช้มโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง และการยอมรับของวิญญูชน คือ การกระทำใดที่วิญญูชนหรือนักปราชญ์หรือบัณฑิตยอมรับเป้าหมายสูงสุดในชีวิตของพุทธจริยศาสตร์แบ่งได้เป็นสองระดับ คือ ระดับโลกียะ และระดับโลกุตระ (นิพพาน)

2. มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกๆ มิติ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น มีสุขภาพดี มีอิสระในด้านความคิด โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อให้บุคคลในสังคมมีชีวิตที่มีคุณภาพ มีความสุขความสมบูรณ์ และมีการกินดีอยู่ดีสามารถพึ่งพาตัวเองได้ เป็นชีวิตที่มีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ที่ส่งผลต่อ

การดำรงชีวิต และการสร้างผลงานที่มีคุณค่าต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับอาณัติ นิลขาว (2563, หน้า 53-69) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบพุทธจิตวิทยาพัฒนาตนที่มีผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่าการที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบมากมาย ต้องมีการพัฒนาที่ตรงจุด คือการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่ไปด้วยกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมมาปรับใช้เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยใช้หลักภavana 4 คือ กายภavana, ศีล ภavana, จิตภavana และปัญญาภavana เพื่อคุณภาพทางกายใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับสาริกา หาญพานิชย์ (2558, หน้า 25-48) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านดงบังตั้งอยู่บนพื้นฐานของไตรสิกขา โดยการดำรงชีวิตตามกฎเกณฑ์ของสังคม การทำหน้าที่ของตนให้เป็นปกติตามสถานะและบทบาท นับเป็นการใช้หลักการของศีล ความตั้งใจมั่นในการประกอบสัมมาอาชีวะจนประสบความสำเร็จ การมีสุขภาพจิตที่ดี การมีสมรรถภาพทางจิตที่เข้มแข็งมีความพากเพียรพยายามในการประกอบหน้าที่การงานนับเป็นการใช้หลักการของสมาธิ และการมีความรู้ทั้งในการประกอบอาชีพ การพิจารณาแยกแยะสิ่งที่ควร ไม่ควร การสามารถปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากการดำรงชีวิตในรูปแบบเดิม มาใช้แนวความคิดใหม่ การมีเหตุผลในการดำรงชีวิต นับเป็นการใช้หลักการของปัญญา

3. การนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดดุลยภาพทุกมิติ คือ

กาย จิต ปัญญา สังคม หลักพุทธจริยศาสตร์จึงถูกนำมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีงามด้วยวิธีการพัฒนาคุณภาพด้วยหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับศรีนวล ศุภานุสนธิ์ (2546) ได้ทำวิจัยเรื่อง ชีวิตที่ดีตามพระคัมภีร์ของพุทธจริยศาสตร์ พบว่า ชีวิตที่ดีในทางพุทธจริยศาสตร์เป็นชีวิตที่เป็นพรหมจรรย์ สามารถเข้าถึงได้ด้วยปัญญา ด้วยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ปัญหานี้จะสามารถทำให้เข้าถึงหลักการดำเนินชีวิตที่ดี มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันเหตุและผลของสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นอิสระไม่ยึดติดกับสิ่งต่างๆ สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลในสังคมปัจจุบัน หลักการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของบุคคลในปัจจุบัน ถ้าบุคคลในสังคมสนใจและศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุและผล ไม่ยึดมั่นถือมั่น มองเห็นธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างอิสระ จะทำให้บุคคลนั้นลดปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสมชาย สิริจนโท (หานนท์) (2547, หน้า 34) ได้ทำวิจัยเรื่อง พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธพจน์คุณ (สมาน สุเมโธ) สรุปความได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธพจน์คุณ (สมาน สุเมโธ) แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) การพัฒนาทางความประพฤติ คือพัฒนากายและวาจาให้มีศีล 2) การพัฒนาทางด้านอินทรีย์ 6 คือให้รู้จักสำรวม

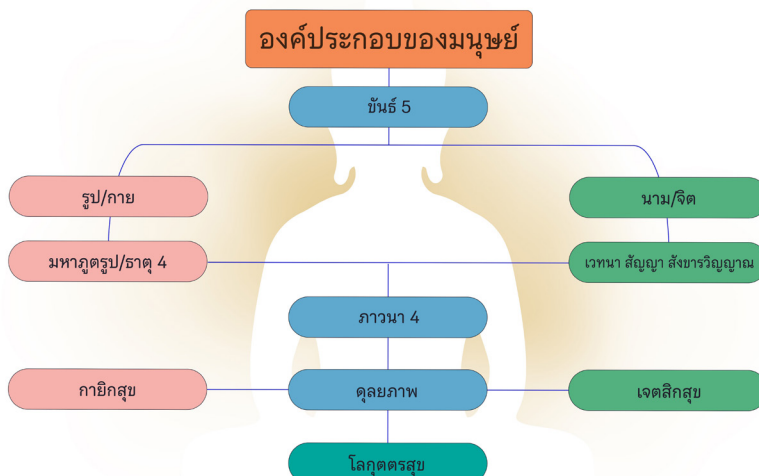
อินทรีย์ ของตนอย่างมีสติกับ 3) การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง และมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การพัฒนาทางด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา แต่ให้เป็นอิสระจากสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาซึ่งสอดคล้องกับเพียงหทัย พงษ์สุวรรณ (2565, หน้า 1-15) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร พบว่า การนำหลักภาวนา 4 ได้แก่ การพัฒนากาย ศีล จิต ปัญญา มาใช้ร่วมด้วยจะส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการพัฒนากายให้สมบูรณ์ แข็งแรง ส่งผลให้ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร งานมีประสิทธิภาพ มีจิตใจที่เข้มแข็ง อุดหนุน อุดหนุนจากอภัยมุขสามารถรักษาทรัพย์ชื่อเสียงได้ดี อยู่ในศีลธรรมเป็นคนดี และใช้ปัญญาในการเลือกคบคนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยแนะนำแก้ไข้ปัญหา ตลอดจนรู้จักใช้ชีวิตที่พอดี ทั้งหมดนี้ทำให้คุณภาพชีวิตผู้บริหารได้อย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 1.1 ควรทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักสติปัญญา 4
 - 1.2 ควรทำวิจัยเรื่อง การสร้างสังคมในอุดมคติตามหลักพุทธปรัชญา
 - 1.3 ควรทำวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์จากการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยดังกล่าว ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์จะต้องทำให้เกิดความสมดุลทั้งกาย และใจ เพราะชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยขันธ 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ โดยสรุป คือ กาย และใจ ทั้ง 2 มิติ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงถึงกัน ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องให้ความสำคัญทั้ง 2 มิติควบคู่กันไปจนกว่าจะบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของพระนิพพาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโญ. (2561). ปัญหาและหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตในศตวรรษที่ 21. *วารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวธวิกลิตาราม*, 3(2), 25-35.
- พระครูสุนทรชัยวัฒน์ (ทิวสุชีโว ตัวประโคน). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). *พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระมหาสมชาย สิริจินโท (หานนท์). (2547). *พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ (สมาน สุมะโร)*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญหทัย พงษ์สุวรรณ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้บริหารธุรกิจก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 5(2), 1-15.
- ศรีนวล สุภาณุสนธิ์. (2546). *ชีวิตที่ดีตามพระคัมภีร์ของพุทธจริยศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สาริกา หาญพานิชย์. (2558). การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 32(3), 25-48.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อนุชาติ พวงสำลี และคณะ. (2539). *การพัฒนาเครื่องมือชี้วัดคุณภาพและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อาณัติ นิลขาว. (2563). รูปแบบพุทธจิตวิทยาพัฒนาตนที่มีผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(3), 53-69.